

Missionær Jens Dixen og hedningemissionsforeningen »Libanon«

*– et dansk-amerikansk bidrag til dansk ydre missions
historie¹*

Af Mogens Jensen

Blandt de danske deltagere på verdensmissionskonferencen i Edinburgh i juni 1910 var den ålborgensiske sognepræst Anton Pedersen, som på dette møde fik et uafrysteligt kald til mission i Sudan, det geografiske område tværs over Afrika syd for Sahara.

Efter sin hjemkomst søgte han at skabe grobund for tanken om en dansk mission i dette område, men i første omgang med ringe held. Forhandlinger med såvel Det danske Missionselskab som Dansk Kirke-Mission i Arabien endte resultatløse, og Anton Pedersen gav sig derfor til at arbejde frem mod dannelsen af et nyt selskab, en dansk Sudanmission. Den første missionær havde han, stud. med. Niels Høegh Brønnum, som nærmede sig afslutningen af sin uddannelse ved Edinburgh Universitet, hvor hans ophold blev bekostet af Anton Pedersen og en kreds af venner i Aalborg; men det kneb med bred tilslutning til tanken og derfor også med den nødvendige startkapital på kr. 20.000.

Anton Pedersen kastede sig derfor ud i en omfattende skribentvirksomhed, som i løbet af 1911 resulterede i et halvt hundrede dagbladsartikler fra hans pen. Han lagde ud med en dobbeltkronik i Kristeligt Dagblad 3.-4. januar med titlen: »Islam. Skal den danske Kirke være med til at bringe Afrika Evangeliet?« Denne kronik blev læst ikke blot i Danmark, men også af danske i Amerika, og i sommeren 1911, hvor de økonomiske udsigter for dannelsen af en ny mission endnu syntes ret nedslående, kom der to opmuntrende breve til Anton Pedersen fra Amerika.

Den 20. juni skrev sekretæren for en nydannet, ikke navngivet, missionsforening i Kenmare, North Dakota, og bad om oplysninger om »den Bevægelse for Afrika Missionen, som synes at være hos Eder,«² og en halv snes dage senere kom der et brev fra forstanderen for Brorson Highschool i Kenmare, missionær Jens Dixen, som ønskede yderligere oplysninger end dem, han havde fået gennem Kristeligt Dagblad.³

De ønskede oplysninger lod ikke vente længe på sig, og Jens Dixen meddelte som svar i sit næste brev, at han mener at vide, at ungdoms-

missionsforeningen »Libanon« nok vil kunne sende 2-300\$ til efteråret, mens han for sin egen del tænkte at kunne give »det halve af de £1000« enten i form af rede penge eller en farm, der dog først kunne gøres i rede penge om fem år.⁴

Med dette generøse tilsagn om støtte var den økonomiske hindring for dannelsen af en dansk Sudanmission fjernet, og missionen blev stiftet den 22. november 1911.

Jens Dixen blev, som naturligt var, et af de amerikanske medlemmer af Sudanmissionens repræsentantskab, og der var, især i missionens første år, hyppig brevveksling mellem Anton Pedersen og Jens Dixen om missionens anliggender. Jens Dixen fulgte trofast missionen til sin død. Hans dagbøger rummer således beretninger om deltagelse i Sudanmissionens årsmøder efter hans hjemkomst til Danmark med bl.a. følgende kommentar i forbindelse med årsmødet 1926: »Det er nu 15 Aar siden Gud gav mig Tanken om at støtte denne Mission, en af de bedste Gerninger Gud lod mig være med til.«⁵

Jens Dixen

Jens Dixen var en særpræget personlighed, hvis virke som missionær, især blandt danske udvandrere i Amerika, Canada, Australien og New Zealand, satte sig dybe spor. Hans liv kunne med lethed afgive stof til en selvstændig biografi. Her skal blot fremdrages nogle hovedlinier.⁶

Jens Dixen blev født i Øster Lindet sogn i Sønderjylland den 5. april 1858 som den yngste af en børneflokk på syv i et hjem, hvis kristendomsopfattelse havde et vist herrnhuttisk præg. Allerede som dreng var han meget læselysten og videbegærlig, noget som karakteriserede ham livet igennem; men en boglig uddannelse var der ikke råd til.

Som 17-årig rejste han til Danmark for at undgå at blive tysk soldat, men udvandrede i 1880 herfra til Amerika, hvor han først et års tid opholdt sig hos en fætter i Wisconsin, men derefter slog sig ned i Latimer i Iowa.

De første 6 år i Iowa arbejdede Jens Dixen ved jernbanen, derefter i 16 år med grøftegravning, til dels som entreprenør. I 1888 udvandrede hans da 70-årige far og fik ophold hos ham til sin død 12 år senere.

I året 1884 havde Jens Dixen haft et åndeligt gennembrud i forbindelse med en række møder i Dows, Iowa, hvor en ung svensk vækkelsesprædikant talte, »det blev en dejlig Sommer 1884« skriver han senere.⁷ I 1889 begyndte han selv ved siden af sit arbejde at holde møder blandt sine landsmænd som omrejsende missionær og drev samtidig i vintertiden skole for unge mænd i sit hjem.

Efter faderens død i 1900 flyttede Jens Dixen nordpå sammen med andre danske og tog land i Kenmare, North Dakota, hvor han fortsatte skoleundervisningen under trange forhold.⁸ I Kenmare kom han til at stå midt i en vækkelse og var i 1905 en af initiativtagerne til og den første forstander for Brorson Highschool, en vinterskole for unge mænd, som han var knyttet til indtil 1914, afbrudt af sine missionsrejser til danske udvandrerkolonier i Australien og New Zealand.⁹

Jens Dixen underviste hovedsageligt i kirke- og missionshistorie og i bibelfag. Det fremgår af hans dagbøger, at han, der aldrig selv havde fået nogen boglig uddannelse, havde en omfattende historisk paratviden, både hvad profanhistorien og kirke- og missionshistorien angik. Dertil kom, at han kendte sin Bibel som få¹⁰ og havde indsamlet en stor geografisk førstehandsviden på sine lange rejser til andre verdensdele.

På alle disse felter delte han sin viden med eleverne, men lagde samtidig stor vægt på den åndelige side af skolens virksomhed med henblik på elevernes omvendelse til personlig tro.

»Naar jeg tænker tilbage paa Skoletiden vi oplevede paa Brorson, maa vi ikke overse den aandelige Vækkelse og Omvendelse mange oplevede der paa Skolen«, skriver en af Jens Dixens tidligere elever, pastor Mathias G. Christensen i mindeord om sin afdøde lærer. »Og dog var Dixen ikke altid heldig i at kontrollere Situationen der. Til Tider havde han kedelige Skuffelser. Dette, mener jeg, skyldtes tidt hans ustadige kirkelige Synspunkter, der var fri og aabne i alle Retninger ... han var ikke i Stand til at hjælpe dem, der var i Uklarhed om konfessionelle Spørgsmaal, fordi han selv ikke havde nogen fast Overbevisning om nogle af dem.«¹¹

Den første af Jens Dixens udenlandske missionsrejser fandt sted allerede i 1903-05, hvor han efter et Danmarksbesøg lagde vejen over Sydafrika med besøg på Brødremenighedens stationer, bl.a. Gnaden-thal. Derefter gik rejsen til New Zealand og Australien. Igen i 1907 gik turen til New Zealand og Australien. Hjemrejsen blev lagt over Ceylon og Indien med besøg på både engelske, danske og tyske missionsstationer. Således tilbragte han julen 1908 på Santalmissionens station Eben-ezer. Også Palæstina og Danmark blev besøgt på vejen tilbage til Amerika, hvor han i 1909 var tilbage på Brorson Highschool.¹² En ny missionsrejse til New Zealand og Australien i 1914 måtte hurtigt afbrydes på grund af krigen. Men i 1921 var Jens Dixen igen på farten til denne verdensdel.

Han var, som en har kaldt ham, »a spiritual giant«¹³ og samtidig begavet med gode fysiske kræfter, som gjorde, at han efter en streng arbejdsdag med grøftegravning kunne gå mange miles om aftenen for

at holde møde i en menighed og gå hjem igen i nattens løb for at være parat til næste arbejdsdag. Om vinteren, hvor grøftegravningen lå stille, var det meste af hans tid optaget af møderejser, som bragte ham omkring til de fleste af Den forenede danske evangelisk lutherske Kirkes menigheder. I løbet af et år kunne han rejse op mod 10.000 miles, holde 150 møder og gudstjenester og aflægge 500 husbesøg.¹⁴ »Man skal aldrig afslaa et Møde, uden man er død eller optaget andetsteds«,¹⁵ var hans holdning. Det bør nok tilføjes at alle omkostninger ved møderejserne indenlands såvel som udenlands blev afholdt af Dixen selv.

Jens Dixen var i en årrække en af Den forenede Kirkes officielle lægprædikanter, »undoubtedly the most influential lay preacher of all.«¹⁶ Han var » – en Komet, hvis Lys overskinne andre faste Stjerner Bane og drog en lang Hale efter sig.«¹⁷

Selv om Jens Dixen hele sit liv var medlem af en luthersk kirke, var han udpræget tværkirkelig af væsen og i sin praksis. »Al den Kiv og Trætte, al Parti Strid og Parti Aand har været mig saa uendelig meget imod. Jeg har forsøgt at række Broderhaand baade til Baptister, Methodist, Plymouth Brødrene, Frelses Hæren, ja endog Katholikkerne, uden derfor at dele alle deres Anskuelse ... Jeg har aldrig kunnet faa det Syn paa Sakramenterne, som en Del af mine Brødre i den lutherske Kirke har. Heller ikke den stive, højkirkelige Gudstjeneste.«¹⁸

Jens Dixens kristendom var udogmatisk.¹⁹ Han satte liv over lære og var derfor ofte stærkt kritisk mod den konfessionelle kirke, han tilhørte, og dens præsteskab, ikke mindst inspireret af Søren Kierkegaard.

Som sine kirkelige læremestre opregner Jens Dixen, som spøgfuldt kunne finde på at kalde sig selv »Pauliner«,²⁰ foruden Søren Kierkegaard, blandt andet Franz af Assisi, C. O. Rosenius, og de samtidige vækkelsesprædikanter P. C. Trandberg og F. Fransson.²¹

Som taler var Jens Dixen umiddelbart fængende og samlede store skarer overalt, hvor han kom.²² Bedømt ud fra hans skriftlige efterladenskaber var hans tale stærkt appellerende, præget af forventning om Kristi snare komme og nødvendigheden af at tage sit bestik heraf. »Jeg havde...kun dette ene for Øje, at vinde Sjæle for det slagtede Guds Lam og udraabe til mine Landsmænd at fly for den kommende Vrede og lade sig frelse.«²³

Jens Dixens interesse for ydre mission var blevet vakt allerede, da han som barn læste om forskellige missionærers arbejde i Afrika.²⁴ I sin tid i Iowa havde han været med til at danne en forening til understøttelse af hedningemissionærer. Den støttede dels H. E. S. Lindstrøm, ud-

sendt til Japan i 1891 af Alliance-Missionen, dels uddannelsen af en ung mand, som man håbede senere kunne rejse ud; men kirkesammenlægningerne i 90'erne skabte problemer for foreningen. Kort efter sin ankomst til North Dakota var han derefter i 1902 med til at danne en hedningemissionsforening i Den forenede Kirkes North Dakota kreds.²⁵

Denne missionsforening følte sig ikke bundet til udelukkende at støtte Den forenede Kirkes missionsvirksomhed: den i 1892 påbegyndte mission blandt Cherokeeindianerne i Oklahoma, den i 1898 iværksatte Japanmission og den fra 1904 sammen med Indre Mission i Danmark organiserede mission blandt danske mormoner i Utah.²⁶ Den første mission, der fik økonomisk tilskud fra den nye forening, var således Santalmissionen.²⁷ Senere fik også DMS tilskud til hospitalsbyggeri i Kina.²⁸

Som nævnt havde Diken på sine rejser til eller fra Australien besøgt en række missionstationer i Sydafrika og Indien og derved fået et førstehåndskendskab til missionsarbejdet disse steder. Brødremenighedens station Gnadenthal i Sydafrika og Santalmissionens station Ebenzer i Indien fandt han veldrevne med god beliggenhed, der gav mulighed for indtægtsgivende landbrug, mens Breklummissionens station i Salur var én stor fejltagelse, anlagt på dårlig jord og med dårlige bygninger.²⁹

Jens Dixens interesse for og engagement i hedningemissionen må have været velkendt også uden for Den forenede Kirke. I hvert fald blev han i forbindelse med verdensmissionskonferencen i Edinburgh i 1910 af den amerikanske Executive Committee udpeget »to fill Vacancies in lists of Boards«.³⁰

Efter sit eget udsagn havde han indtil da mest støttet sin kirkes Japanmission og China Inland Mission,³¹ men var dog også i en periode medlem af Santalmissionens komité i Amerika.³²

»Det var minderige Dage«, skriver han siden om verdensmissionskonferencen. Især stod den 21. juni i en særlig glans for ham: »den længste og lyseste Dag i Aaret, da Emnet var om de Kristnes Forening og Samarbejde ... Ja, det var en underfuld Dag, som ingen, der var med, nogensinde vil forglemme;«³³

Men Jens Diken havde ikke blot med fryd oplevet det økumeniske fællesskab i Edinburgh. Han havde også fået fornyet tilskyndelse til at engagere sig i mission i Afrika.³⁴

På konferencens første dag må han have hørt Sudan United Mission's generalsekretær, Dr. Karl Kumms flammende indlæg om Sudans nød.³⁵ Mere optaget synes han imidlertid at have været af professor

Gustav Warnecks brev til konferencen, »hvori Spørgsmaalet: »Hvor trænges for Øjeblikket mest til Forøgelsen af Arbejdsstyrken, og hvor trues den kristne Mission mest af Muhammedanismen?« blev fremsat. Svaret var: »Hovedslaget imod Muhammedanismen vil i den nærmeste Fremtid blive udkæmpet paa afrikansk Jordbund. Her staar Fjenden allerede for Døren.«³⁶

I forbindelse med rejsen til Edinburgh fortsatte Jens Dixen til Danmark, hvor han indgik ægteskab med Christine Krüger.³⁷ Han var da 52, hun 46. Før afrejsen fra Danmark i juli måned adopterede parret en ung mand, Marius Christensen, som senere blev præst i Den forenede Kirke. Jens Dixen havde således både på det personlige og det kirkelige plan haft stort udbytte af sit sommerophold i Europa.

Et års tid efter verdensmissionskonferencen blev så som nævnt i indledningen den forbindelse knyttet mellem Jens Dixen og pastor Anton Pedersen, som resulterede i, at Jens Dixen ydede halvdelen af Sudanmissionens startkapitel. Forinden synes han imidlertid at have foreslået Den forenede Kirke at begynde et missionsarbejde i Afrika eller i Kina, men være blevet afvist.³⁸

Jens Dixens engagement i den nye mission blev årsag til et misforhold mellem ham og en række af præsterne i kredsen, som følte, at han dermed skadede kirkens øvrige missionsvirksomhed. Mere herom senere, når missionsforeningen »Libanon« skal omtales.

Her skal blot konstateres, at det økonomisk set må have været endog meget føleligt, at Jens Dixens bidrag gik til en ny mission og ikke til de allerede etablerede missionsvirksomheder. En missionsstatistik for begge de danske kirker i Amerika for 1906 udviser, at det samlede beløb anvendt til hedningemission dette år af de to kirker var \$2,218 eller \$0,07 pr. kirkemedlem.³⁹ Ganger man dette beløb med antallet af kirkemedlemmer i Den forenede Kirke i 1911, nemlig 19.508,⁴⁰ giver det et beløb på \$1.365,56. Selv om beløbet pr. kirkemedlem måtte have udvist en stigning på de fem år fra 1906, kan det umiddelbart ses, at de \$3.000, Jens Dixen gav til oprettelse af Sudanmissionen, rundt regnet svarede til to års hedningemissionsbudget i Den forenede Kirke som helhed. Man forstår godt, at nogle gerne havde set disse penge kanaliseret gennem kirkens officielle mission.

Jens Dixen var ikke blot selv en rundhåndet giver til ydre mission. Han havde også en evne til at få andre til at give. Således havde han sin egen måde at opmuntre børn til at yde deres bidrag. Om foråret gav han børn i søndagsskolerne, hvor han kom omkring, hver 5 cent at forvalte sommeren igennem. Om efteråret samlede han så resultatet af deres økonomiske anstrengelser sammen ved en lille fest, hvor han

beværtede børnene med kaffe og kager og fortalte dem om mission. Som regel blev beløbet ca. tyvedoblet i sommerens løb.⁴¹

Samtidig med Jens Dixens indsats for den nye mission fortsatte han sin virksomhed som leder af Brorson Highschool og sin prædikantvirksomhed i hele kirkens område.

Men ikke blot på kirkens og missionens område som sådan spillede Jens Dixen en hovedrolle i disse år. Tidligt havde man i kirkens koloniseringsprojekter gjort brug af hans på de lange rejser erhvervede viden om landet og af den respekt, hans person nød i vide kredse.

Således havde han i sommeren 1905 sammen med præsten H. Hansen været leder af den landsøgerekursion, der resulterede i oprettelsen af kolonien Daneville i den vestlige del af North Dakota.⁴² Jens Dixen tog også selv homestead dette sted.⁴³ Året efter stod han i spidsen for en ny ekspedition, der blev begyndelsen til kolonien Westby en halv snes miles fra Culbertson i Montana. Også her skaffede han sig en farm med henblik på at støtte missionsarbejdet.⁴⁴

I 1914 ophørte Jens Dixens ansættelse ved Brorson Highschool i forbindelse med hans tredje missionsrejse til Australien/New Zealand. Ved hjemkomsten herfra bosatte han og hans kone sig på hans gamle farm i Iowa. En kort tid (1920-21) ledede de Den forenede Kirkes nyoprettede alderdomshjem i Minden, Newbraska. Derefter rejste Dixen endnu engang i 1921 til Australien og New Zealand, men kom syg og træt hjem. Hjertet voldte kvaler, og en sukkersyge var brudt ud. En tid endnu fortsatte han dog sin rejsevirksomhed som missionær. I 1925 foretog han en rejse til Danmark, og året efter vendte ægteparret Dixen hjem til Danmark, hvor de bosatte sig i Jels. Afbrudt af en rejse til Amerika og Canada i 1928 boede Jens Dixen her til sin død 12. januar 1931, flittig som omrejsende prædikant næsten til det sidste. En mindesten på Jels Voldsted giver følgende korte karakteristisk af ham: »Guds Riges Pioner blandt Landsmænd i Nord- og Sydamerika, New Zealand, Australien og Danmark.«⁴⁵ Hans pionerindsats på hedningemissionsområdet er uomtalt.

Hedningemissionsforeningen »Libanon«

Efter hjemkomsten fra Edinburgh i 1910 holdt Jens Dixen en række missionsforedrag for sin elever på Brorson Highschool. Han påpegede heri særligt den »store Trang for Missionærer i det mørke Afrika, hvor Muhammedanismen udøver saa stor en Propaganda, og særlig i Nord Afrika i det store Distrikt, som kendes under Navnet Sudan.« Resultatet var, at eleverne dannede en hedningemissionsforening »Libanon«

for nuværende og tidligere elever på skolen.⁴⁶ Formålet for foreningen, der senere udvidede sin medlemskreds og optog »Enhver i Ord og Liv bekendende kristen Mand eller Kvinde, fyldt 15 Aar ... hvis han tilstemmer Foreningens Konstitution samt opfylder de deri indeholdte Forpligtelser«,⁴⁷ var at »vække og pleje Interesse for Hedningemissionen samt at fremhjelpe og eventuelt opholde egne ansatte Missionærer specielt i Afrika.«⁴⁸ Kontingentet var \$3 årligt.

Når Jens Dixen siden hævdede, at foreningen fremkom uden hans medvirken, men nok med hans bifald,⁴⁹ må det opfattes som et forsøg på fra hans side at imødegå en beskyldning mod ham om at drive piratvirksomhed blandt medlemmerne af Den forenede Kirke til skade for kirkens officielle hedninge- og mormonmissionsvirksomhed.

På kreds mødet i kirkens North Dakota Kreds i 1916 tog man således afstand fra »Libanons« virksomhed, selv om man anerkendte andre missionsforeningers end kirkens egne ret til at eksistere. Man anså det for en »Pligt, som en Kreds af Den for. dansk ev. luth. Kirke at søge at hindre ethvert Forsøg paa systematisk Arbejde i andre Missioners Interesser. Privat Støtte til andre Missioner vil vi derimod kun glæde os over og opmuntre.«⁵⁰

Foreningen »foraarsagede ikke saa lidt Gnidning med den samfundsstøttede Hedningemissionsforening, der blev oprettet i 1903«, skriver redaktøren af Luthersk Ugeblad, P. C. Jensen, da også lakonisk i en omtale af 40-årsjubilæet i North Dakota Kredsen.⁵¹

Utilfredsheden med Jens Dixen på grund af hans aktive forbindelse med »Libanon« og Sudanmissionen bredte sig hurtigt uden for North Dakota Kredsen. I september 1916 indsendte Wisconsin Kredsens kreds møde en klage til kirkerådet over Jens Dixen. Anledningen var, at en ung norskuddannet, dansk præst, J. K. Nygaard, rejste rundt i kredsen for at skabe interesse for »Libanon«; Jens Dixen fik skylden for dette, da det »er almindelig antaget at en af vor Kirkes Indremissionærer, Jens Dixen, står som Leder for Sudan Missionen herovre, en organiseret Virksomhed, der søger at trænge ind i vore Menigheder og derved deler Interessen og Midler til Skade for vor Kirkes Hedningemission og volder Tvedragt og Forvirring iblandt os...« Kredsen nedlagde »en bestemt og alvorlig Protest imod, at en Indremissionær i vor Forenede Dansk Lutherske Kirke uhindret af vor Kirkelige Øvrighed øver en saadan skematisk(!) Virksomhed paa Hedningemissionens Omraade iblandt os...«⁵²

Klagen fik ikke anden virkning, end at Jens Dixen ikke længere blev nævnt som kirkens indremissionær i årsberetningen, hvilket kostede ham rabat på jernbanebilletterne.⁵³ Redaktøren af »Luthersk Uge-

blad« mener, at den manglende officielle reaktion på klagen skyldtes, at man ikke ønskede »at hindre eller saare den nidkære Lægmissionær Dixen eller hindre hans Virke til Sjæles Frelse; det var vel hans uregelmæssige Metoder man vilde bremse.«⁵⁴

Den første henvendelse fra »Libanon« til pastor Anton Pedersen kom som nævnt i indledningen allerede i juni 1911. I december samme år sendtes \$200 til den nystiftede mission.⁵⁵ Og i januar 1912 kunne foreningens sekretær meddele, at foreningen på Anton Pedersens opfordring havde valgt to medlemmer til at indtræde i »Komitéen for Evangeliets Udbredelse i Sudan«.⁵⁶

Som omtalt havde foreningen ved sin stiftelse i februar 1911 18 medlemmer. Et år senere var medlemstallet vokset til 90.⁵⁷ Som agitationsmateriale anvendtes Anton Pedersens orienterende hefte »Det mørke Sudan«, hvoraf ialt 380 eksemplarer blev hjemkøbt fra Danmark og videresolgt i løbet af 1912.⁵⁸ Kontakten med medlemmerne blev holdt gennem hektograferede meddelelser, fra 1918 afløst af et egentligt foreningsblad »Libanon«.⁵⁹

Den økonomiske støtte til Sudanmissionen fra foreningen blev mindre, end lederne på forhånd havde forventet, idet det på grund af nogle års misvækst kneb at få alle kontingenter ind.⁶⁰

Beløbene var dog store nok til at vække »En stor Misundelse blandt en Del af Præsterne og da forresten Guds Børn med. Nogle af Præsterne truer endogsaa med, at De(!) med Magt vil ødelægge Foreningen.«⁶¹

Det var dog næppe størrelsen af de indsamlede midler alene, der skabte modsætningsforholdet, ligesom hverken Jens Dixens person eller de unge menneskers fremfusende adfærd taget for sig eller sammen skal have hovedskylden. Derimod er det værd at bemærke sig, hvad foreningens formand, Christen Nielsen, skriver til Anton Pedersen i det netop citerede brev: »Som det vel er Dem bekendt saa er Foreningen ikke inde under Samfundet (D.f.d.ev.luth.), men helt uden for Denominationer ...«.

Foreningen var på den måde uden tvivl en forening helt efter Jens Dixens hjerte, mens den næsten naturnødvendigt måtte komme til at stå i et modsætningsforhold til en evangelisk-luthersk kirkes officielle organer, som ovenikøbet opfattede dens virksomhed som en form for piratvirksomhed over for de af kirken anerkendte missioner.

Dette interdenominationelle præg blev formelt fjernet ved en konstitutionsændring i 1915, således at foreningen fremover karakteriserede sig selv som evangelisk-luthersk.⁶² Denne ændring må utvivlsomt ses som et udslag af foreningens forsøg på fra 1914 at skabe et samarbejde med Den forenede Kirke og vinde forståelse for sin sag.⁶³ Det lykkedes

dog ikke ved den lejlighed, som den ovenfor omtalte afstandtagen fra foreningen i North Dakota Kredsen og klagen fra Wisconsin Kredsen viser.

Atter i 1919 blev der gjort et resultatløst forsøg på tilnærmelse, idet foreningen nedsatte en komité, som skulle henvende sig til Den forenede Kirkes kirkeråd »om at give Raad og Vink saa en bedre Forstaaelse mellem »Libanon« og dette Kirkesamfund kan komme i Stand.«⁶⁴

I 1923 var foreningens arbejde åbenbart ved at gå i stå. Det hedder således i Jens Dixens dagbog i begyndelsen af året: »Det ængster mig for Foreningen Libanons Fremtid. Jeg er bange for, at Interessen ikke kan holdes. Bedst var det, om Den forenede Kirke vilde overtage den; hvis ikke vilde jeg være glad ved, om den kunde overgaa til Brødremenigheden. Den har jo gammel Interesse og Erfaring med Afrika.«⁶⁵

Jens Dixen var dog inderst inde ikke særlig begejstret for tanken om, at foreningen skulle gå ind under Den forenede Kirke og »lade Kirken gøre noget, om den vil, eller om den vil lade være. Jeg kender af sørgelig Erfaring, hvorledes det vil gå.«⁶⁶

Årsmødet i 1923 vedtog efter indstilling fra en komité, hvori Jens Dixen selv havde sæde, at søge »et bedre og inderligere Samarbejde« med Den forenede Kirke på vilkår af, at »1) Kirkerne i Den forenede Kirke ere aabne for Sudanmissionsvenner og Sudanmissionens Repræsentanter, om Menigheden ønsker deres besøg, 2) at Samfundets Blade skal være aabne for Kvittering af Gaver til Sudanmissionen og for Artikler om Sudanmissionen, 3) at Kirkeraadet anbefaler Missionen som god og fortjenende Menighedernes støtte, 4) «⁶⁷

Årsmødet nedsatte et udvalg til at forhandle med kirkerådet og bad også Sudanmissionens næstformand, pastor Johs. Olsen, der på den tid var på besøg i Amerika for at tale Sudanmissionens sag og deltog i årsmødet, om at besøge kirkerådets formand og undersøge mulighederne for et samarbejde.⁶⁸

Der blev dog ikke etableret noget samarbejde på det fremlagte grundlag. Sagen var til drøftelse igen på årsmødet i 1924, hvor et svar fra kirkerådet, der ikke findes i protokollen for mødet, blev drøftet. Det synes at være spørgsmålet, om Sudanmissionen fortsat skulle have en selvstændig komité for sit arbejde, der har været det største problem. Dette fastholdt foreningen som udgangspunkt for den fortsatte forhandling.⁶⁹

De fortsatte forhandlinger bragte ikke parterne nærmere på hinanden, og på årsmødet i 1925 konstaterede man, at »Foreningen fortsatte Arbejdet uforandret.«⁷⁰ Først otte år senere kom der gang i forhandlingerne igen. Anledningen var et brev fra North Dakota Kredsens Hed-

ningemissionsforening, som henstillede til »Libanon«, at denne opløste sig som forening. Henvendelsen blev behandlet på årsmødet i 1933, og det blev vedtaget, at næste årsmøde skulle tage stilling til et opløsningsforslag.⁷¹

I årets løb blev der ført forhandlinger med kirkeledelsen. Forhandlingsresultatet blev først godkendt af Den forenede Kirkes årsmøde i juni 1934 og derefter af »Libanons« årsmøde i juli samme år. Det betød, at Sudanmissionen blev anerkendt som »Extra Synodical Mission« på linie med Santalmissionen og Jødemissionen, således at kirken stillede spalteplass til rådighed i sine blade til kvittering for gaver, og således at Sudanmissionen i Danmark fik ret til at udpege en komité på tre personer til at varetage dens interesser i Amerika.⁷² Nøgetrnt betragtet var de ændrede forhold til stor gavn for Sudanmissionen, som fik en langt større berøringsflade i Den forenede Kirke end hidtil. Dette fik ikke mindst betydning nogle år senere under Den anden Verdenskrig, hvor kirken i Amerika påtog sig en væsentlig del af den økonomiske forpligtelse for missionens arbejde i Nigeria.

Fire missionærer med tilknytning til »Libanon« og med støtte fra foreningen fik deres tjeneste i Sudanmissionens arbejde i Nigeria i disse år: Alfred Thompson, som sammen med sin forlovede og senere hustru, Florence Gibson, blev udsendt i 1914, og Mogens M. Uhrenholdt, som i 1916 blev udsendt sammen med sin hustru, Eline f. Arildsen. Ægteparret Thompsons tjenestetid kom til at vare helt til 1950, mens Mogens Uhrenholdt døde i Nigeria allerede 1919, hans hustru året efter. Både Thompson og Uhrenholdt havde været elever hos Jens Diken på Brorson Highschool.⁷³

Noter:

1. Artiklen er en lettere bearbejdning af et ikke-trykt kapitel fra min disputats: »To mænd og deres mission. Anton Marius Pedersen, Niels Høegh Brønnum og Dansk Forenet Sudan Mission (1905-25)«, antaget af Det teologiske Fakultet ved Aarhus Universitet oktober 1991. Disputatsen udgivet på Forlaget Savanne, 1992.
2. Brev 20.6.1911 i Dansk forenet Sudanmissions arkiv (private institutioner nr. 10.248) i Rigsarkivet (herefter DFSM/RA), pakke 7, læg 1.
3. Brev 1.7.1911, DFSM/RA 7/1.
4. Brev 9.8.1911, DFSM/RA 2/1. – Jvf. *Luthersk Ugeblad* (herefter *LtUbl*) 10.8.1960, s. 9: »Der mangles i Danmark 10.000 Kroner for at kunde begynde Missionen efter Karl Kumms Råd. Jeg havde \$3000 og forstod, at Herren havde dem Behov.«
5. *LtUbl*, 26.2.1947, s. 11. Optegnelse 26.9.1926. – Jvf. *LtUbl*, 4.1.1950, s. 8. Optegnelse 27.9.1929 om årsmødet dette år.

6. Kildematerialet hertil er først og fremmest Jens Dixens egne omfangsrige dagbøger, som ganske vist først er påbegyndt i 1914, men har mange tilbageskuende afsnit over tidligere år, og som i fyldige uddrag er udgivet i *LtUbl* i en tiårsperiode fra november 1941 til efteråret 1950 under titlen: *Mindeblade fra Missionær Jens Dixens Liv og Virke. Som optegnede i hans efterladte Dagbøger. Udarbejdet af Pastor Mathias G. Christensen.* – Desuden: Jens Dixen: *Historiske Mindeblade. Mit Forhold til Den Forenede Danske Lutherske Kirke i Amerika. Til Afbenyttelse efter min Død.* i: *LtUbl*, 27.7., 10.8., 24.8. og 7.9.1960. – P. S. Vig: *Danske i Amerika*, Bd. 2, Minneapolis 1918, s. 552ff. – M. G. Christensen: *A Globe-Trotter for Christ i: Christmas Chimes*, Blair, Newbraska, 1945, s. 18ff. – Valdemar Hanghøj: *Et Minde om Jens Dixen*, og P. C. Jensen: *Jens Dixens Mindesten afsløres*, begge i: *LtUbl*, 16.10.1946, s. 12. – *Trinity Evangelical Lutheran Church, Kenmare, North Dakota. Fiftieth Anniversary Booklet*, Blair, Nebraska, 1947, s. 27ff. – John M. Jensen: *The United Evangelical Lutheran Church. An Interpretation*, Minneapolis, 1964, s. 136ff., 203ff. – Hans Dixen: *Et halvtreds års minde om en sønderjydske Paulus*, i: *Vestkysten*, 3.10.1981. – Arnfeld C. Morck: *I Knew a Giant*, i: *Canada Lutheran*, April 1989, s. 8f.
7. *LtUbl*, 18.2.1942, s. 11. »Vækkelser, som jeg har været Vidne til« – Christensen, 1945, s. 18.
8. Vig, 1918, s. 553. – En vinter var der dagligt 17 personer i hans hytte på 10x12 fod. – Christensen, 1945, s. 19, omtaler dem derfor som »The shanty boys«.
9. Skolearbejdet, som førte til oprettelsen af Brorson Highschool, var påbegyndt af den lokale præst, H. Hansen, i dennes hjem nogle år tidligere. Se: *A History of the North Dakota District of the Evangelical Lutheran Church 1901-60*, u/trykkested og årstal, s. 7ff. – Jvf. *Trinity Evangelical Lutheran Church*, 1947, s. 27ff. – *LtUbl*, 29.10.1941, s. 7, 26.11.1941, s. 12f., 27.7.1960, s. 10 og 10.8.1960, s. 9f.
10. »He wore out Bibles like shoes.« Morck, 1989, s. 8. – Dette kan forfatteren af denne artikel bekræfte efter at have set Jens Dixens sidste bibel hos en fjern slægtning til ham, savværksejer H. P. Dinesen, Jels.
11. *LtUbl*, 24.8.1960, s. 10.
12. Et lille udvalg af rariteter indsamlet på disse rejser findes i et par montere i Jels Missionshus.
13. Jensen, 1964, s. 137.
14. Smst.
15. *LtUbl*, 16.10.1946, s. 12.
16. Jensen, 1964, s. 137.
17. P. C. Jensen i: *LtUbl*, 18.10.1933, s. 5. – Jvf. samme i *LtUbl*, 29.10.1941, s. 8: »Han var en Vækkerøst som faa og meget søgt, omend der til Tider opstod et spændt Forhold til Præsterne, og mellem dem og ham.«
18. *LtUbl*, 28.1.1942, s. 10. – Jvf. *Sudan*, nr. 5, 1913, s. 81, hvor Dixen refereres for følgende udtalelse om ydre mission: »Paa Missionsmarken hindres ofte Arbejdet ved saa mange forskellige Sektors Lære. Det er ikke Lutheraner, Baptister, Methodister osv., de trænger til – men Kristus.«
19. Jvf. P. C. Jensen i: *LtUbl*, 18.10.1933, s. 5: »Iøvrigt var der jo nogen Strid om Hr. Dixens eget Tros- og Samfundsstade... Dogmer ... bandt ham ikke.«
20. *Vestkysten*, 3.10.1981. – Han tænkte sikkert med det udtryk både på sin omflakken-de virksomhed og på sin levevis, at han med egne hænder tjente alt, hvad han skulle bruge til sin missionsvirksomhed.
21. Om Dixens syn på S. Kierkegaard og Franz af Assisi, se *LtUbl*, 28.1.1942, s. 9f. –

- Om C. O. Rosenius, *LtUbl*, 21.1.1942, s. 11f. – Om P. C. Trandberg, hos hvem han opholdt sig et par måneder i 1889, samme år, som han begyndte sin missionærvirksomhed, *LtUbl*, 4.2.1942, s. 9ff. – og om F. Fransson, hvis Alliance-Mission han fik forbindelse med, da man i 1891 fra Iowa udsendte H. Lindstrøm til Japan for denne mission (omtalt i: *LtUbl*, 27.7.1960, s. 10), og hvis missionstanker og -praksis, han nærede stor beundring for, se: *LtUbl*, 11.2.1942, s. 11ff.
22. »Ditch-digger, globe-trotter, folk school teacher, and lay missionary, Jens Dixen was a soul-stirring preacher. He was not given to emotionalism, but he had an unusual ability to captivate as he spoke.« Morck, 1989, s. 8. – »Hans Taler fremgik nærmest af Øjeblikkets Krav og Indskydelse; men de var baarne af en barnlig Tro og en klar Forstand og Menneskekundskab; hans Fremstillingsevne var god, og Salvelsen var ægte, saa Vidnesbyrdet greb Tilhørerne dybt og længe.« I. M. Hansen i: *LtUbl*, 7.9.1960, s. 10.
 23. *LtUbl*, 27.11.1946, s. 8. Optegnelse 3.3.1926. – Jvf. brev til pastor Anton Pedersen 8.1.1912, DFSM/RA 7/1: »Maa Guds Folk rigtig faa gnedet Sønnen af Øjnene i dette begynde(!) Aar og maa Forvendtningen af Herrens Komme blive stærkere...«
 24. »Helt siden jeg som Barn havde læst om Andreas Riis's og Peter Jægers Mission paa Guldkysten af Afrika, (den bekendte Basel Mission) og om Livingstones Rejser i Afrika og G. Kropff's(!) Forslag om af anlægge en Række Missionsstationer over Vestafrika. for at afskære Muhammedanismens Propaganda og Udbredelse længer Syd paa, har dette mørke Fastland haft min Interesse.« *LtUbl*, 10.8.1960, s. 9. – Jvf. *LtUbl*, 19.4.1944, s. 11. Optegnelse 25.11.1921 – *LtUbl*, 21.1.1942, s. 11, omtales provst Jens Vahl som en »Mand, som jeg skylder en Del, særlig fordi han var Redskab til at vække min Interesse for Hedningemissionen.«
 25. »North Dakota District Evangelical Lutheran Heathen Mission Society« – se: *A History of the North Dakota-Montana District*, s. 9. – Jvf. Jensen, 1964, s. 137, og *LtUbl*, 10.8.1960, s. 9, hvoraf fremgår, at Dixen i en årrække var formand for denne forening.
 26. *Vore Ydremissioner. Udgivet af Kirkeraadet for Den Foren. Danske E.-Luth. Kirke i Amerika*, Blair, 1915. – P. S. Vig: *Danske i Amerika*, Bd. 1, Minneapolis & Chicago, 1908, s. 145ff.
 27. *LtUbl*, 10.8.1960, s. 9.
 28. Brev fra Jens Dixen til pastor Anton Pedersen 20.12.1911, DFSM/RA 7/1.
 29. Smst.
 30. *World Missionary Conference*, 1910, Vol. IX, s. 63. – Den forenede Kirke som sådan var ikke selvstændigt repræsenteret.
 31. Brev til Anton Pedersen 9.8.1911, DFSM/RA 2/1.
 32. Han figurerer som sådan i *Aarsberetning for Den nordiske Santalmission, 1910-11*, s. 4. – Jvf. *LtUbl*, 24.8.1960, hvor Dixen omtaler, at hans medlemsskab af Santalmissionen vedblev til hans afrejse fra Amerika, dvs. til 1926.
 33. *LtUbl*, 25.3.1942, s. 11. Optegnelse 23.6.1914.
 34. Foruden Brødremenigheden havde Dixen af missionsselskaber med virksomhed i Afrika tidligere haft forbindelse med Africa Inland Mission, hvis arbejde tiltalte ham ikke så lidt, bl.a. fordi dens driftomkostninger var lave. Den lønnede således sine missionærer med kun \$250 årligt. Brev til Anton Pedersen 9.8.1911, DFSM/RA 2/1. – Jvf. *LtUbl*, 11.2.1942, hvor Dixen med varm tilslutning omtaler China Inland Mission's og Alliance-Missionens tilsvarende lave løn. – Han fandt derfor naturligvis i nævnte brev til Anton Pedersen Sudan United Mission's aflønning af sine missionærer med ca. \$1.000 årligt alt for høj.

35. *World Missionary Conference*, 1910, Vol. I, s. 406f. – Jvf. J. H. Boer: *Missionary Messengers of Liberation in a Colonial Context*, Amsterdam 1979, s. 120: »The newspapers averred that whatever of the Conference passed into oblivion, that speech would never be forgotten.«
36. *Libanon. Dansk-Amerikansk luthersk Missions-Blad for Sudan*, nr. 9, 1922, s. 1. – Gustav Warneck taler i sit brev om »East African Soil« som sted for hovedslaget, ikke Afrika generelt og slet ikke specielt Sudan. Se: *World Missionary Conference*, 1910, Vol. I, s. 434ff. – Men også i *Dansk Missions-Blad* lød oversættelsen på Afrika generelt (*DMBL*, nr. 38, 18.9.1910, s. 611) og blev bl.a. af Anton Pedersen tolket som Sudan.
37. Christine Krüger, født 20.2.1864 i Øster Lindet sogn, død 25. oktober 1934 i Jelling. – Nekrolog i *Sudan*, nr. 12, 1934, s. 157.
38. *Libanon*, nr. 9, 1922, s. 1: »Jeg havde selv tidligere givet dette Samfund et Tilbud, om de vilde begynde en Mission i Afrika eller Kina; men de modtog det ikke.« – Jvf. brev til Anton Pedersen 9.8.1911, DFSM/RA 2/1: »Den forenede Dansk Ev. Luth. Kirke her i Amerika har det lige som den Danske Kirke den mener ikke at kunde vove sig som Samfund at tage Gjerningen op, da den har Hænderne fulde med Japan, Indianer og Mormon Missionen...«
39. *The Missionary Review of the World*, 1911, statistik indheftet mellem s. 22 & 23.
40. Jensen, 1964, s. 142.
41. Udateret brev til Anton Pedersen fra vinteren 1913/14, DFSM/RA 7/1. Dixen fortæller, at nogle børn køber æg og udruger kyllinger, nogle køber havefrø eller kartofler, andre igen investerer i pop-corn eller handler med småting.
42. Se nærmere om Jens Dixens virksomhed på dette felt i: Henrik Bredmose Simonsen: *Kampen om Danskheden*, Aarhus 1990, s. 134ff.
43. Iflg. »Homestead-loven« af 1862 kunne et mandligt familieoverhoved med amerikansk statsborgerskab få 160 acres jord stillet gratis til rådighed mod et mindre administrationsgebyr, som i 1905-06 var \$14-16 (Bredmose Simonsen, 1990, s. 135). Efter 5 års brug af jorden fik man skøde på ejendommen. Se hertil: Erik Helmer Pedersen: *Drømmen om Amerika*, Politikens Forlag 1985, s. 36. – Det var et Daneville homestead, Dixen i august 1911 tilbød Sudanmissionen som alternativ til rede penge: »Jeg eier en Farm 160 acres her ved Daneville...den vil efter min Mening indbringe mere end den omtalte Sum, men den vil ikke kunne sælges før om 5 Aar...« Brev til Anton Pedersen 9.8.1911, DFSM/RA 2/1. – Dixen må altså først have erhvervet retten til dette homestead samme år.
44. Se *Protokol for Libanon Foreningen*, i Archive of the Evangelical Lutheran Church of America, s. 31: »Vi foreslaar, at »Libanon« sammen med Jens Dixens »Missionsfarm« ved Westby underholder Dr. Uhrenholdt paa Missionsmarken...«
45. Jvf. *LtUbl*, 16.10.1946, s. 12 om afsløringen af mindestenen.
46. *Libanon*, nr. 9, 1922, s. 1. – Jvf. *LtUbl*, 10.8.1960: »Jeg forelagde denne Sag for Eleverne...og Resultatet blev, at der af disse blev dannet en Forening med Sudan Missionen som Opgave.« – Foreningen, hvis fulde navn var »Den danske Ungdoms Hedningemissionsforening, Libanon, i Amerika« blev stiftet den 11. februar 1911 med 18 medlemmer. Se: *Protokol for Libanon Foreningen*, s. 16. – Navnet blev i 1915 ændret til »Den dansk-evangelisk-lutherske Ungdoms Hedningemissionsforening »Libanon« i Amerika«. Smst., s. 31. – Den på det stiftende møde vedtagne konstitution findes ikke i protokollen.
47. Revideret Konstitution 1915, Art. 3, § 1, *Protokol*, s. 31.

48. Revideret Konstitution 1915, art. 2.
49. *Libanon*, nr. 9, 1922, s. 1.
50. *LtUbl*, 18.10.1933, s. 5.
51. *LtUbl*, 29.10.1941, s. 8. (Foreningen blev stiftet 1902.) – Jvf. *A History of the North Dakota-Montana District* 1901-60, s. 9f. – Jensen, 1964, s. 204, finder, at en del af vanskelighederne skyldtes, at »the young leaders did not always use the best judgment.« Han var selv sekretær i foreningen fra 1916 og må således bedst vide.
52. Skrivelse dateret 23.9.1916, her efter *LtUbl*, 10.8.1960, s.10. – Et andet anklagepunkt var, at Dixen skulle fraråde unge mennesker at søge kirkens egne uddannelsesinstitutioner og anbefale andre kirkesamfunds. – »Er Den Forenede Kirke mon paa Kætterjagt?« skrev Dixen i sin dagbog 17.9.1916 efter på forhånd at være gjort bekendt med klagen. *LtUbl*, 3.3.1943, s. 9.
53. *LtUbl*, 24.8.1960, s. 9. – Jens Dixen glemte aldrig denne klage, der sad som en brod i hans sind til hans død, hvilket fremgår af redegørelsen for hans forhold til Den forenede Kirke til offentliggørelse efter hans død. Offentliggjort i *LtUbl*, 27.7, 10.8. & 24.8.1960, med sagen belyst fra anden side 7.9.1960.
54. *LtUbl*, 3.3.1943, s. 9, note. – Jvf. *LtUbl*, 24.8.1960, s. 10.
55. Brev fra foreningens sekretær, Anna C.Jensen, 2.12.1911, DFSM/RA 7/1.
56. Bev fra samme 17.1.1912, DFSM/RA 7/1. – Jvf. *Protokol for Libanon Foreningen*, s. 19f. – Som repræsentanter valgtes formanden, Christen Nielsen, og sekretæren, Anna C. Jensen.
57. Brev fra Anna C. Jensen til Anton Pedersen 24.2.1912, DFSM/RA 7/1. – Medlemslisten i *Protokol for Libanon Foreningen*, s. 1ff. angiver til og med 1915 160 fortløbende nummererede navne, hvoraf 29 senere er slettet igen. Tilgangen synes derefter standset, idet kun yderligere 9 navne er tilført indtil 1929. Foreningen har således aldrig været særligt stor.
58. *Protokol for Libanon Foreningen*, s. 91.
59. *Protokol*, s. 35: Vedtagelse af bladudgivelse kvartårligt på årsmøde 30.6.1917, jvf. s. 37, årsmøde 9.6.1918 med udpegning af redaktør og vedtagelse af, at bladet skulle komme hveranden måned. – »Libanon« nåede at udkomme i 14 årgange, men udgivelsen må have været standset nogle år, da 14. årgang er 1934. – En tid havde man fra 1913 antaget »Sudan« som organ. *Protokol*, s. 23.
60. Brev fra Christen Nielsen til Anton Pedersen 26.6.1912, DFMS/RA 7/1. Med dette brev fulge en check på kr. 910,00 = \$246,00, som var kassebeholdningen ved foreningens årsmøde. *Protokol*, s. 21. – I 1913 var kassebeholdningen \$239,23, som ligeledes sendtes. *Protokol*, s. 24. Hertil kom yderligere et beløb indsamlet i kollekt ved årsmødet, så det samlede beløb blev på kr. 1378,00 (=ca. \$370). Brev fra Christen Nielsen, 2.7.1913, DFSM/RA 7/1.
61. Brev fra Christen Nielsen til Anton Pedersen 2.7.1913, DFSM/RA 7/1.
62. Se ovenfor note 46
63. *Protokol for Libanon Foreningen*, s. 28f., møde 11.10.1914.
64. *Protokol*, s. 41, møde 7.7.1919, pkt. 14.
65. *LtUbl*, nr. 46, 1944, s. 11. Optegnelse fra 28.1.1923.
66. *LtUbl*, 17.1.1945, s. 11. Optegnelse fra 24.6.1923, umiddelbart før foreningens årsmøde det år.
67. *Protokol for Libanon Foreningen*, s. 52. – Ordlyden af pkt. 4) mangler, men det kan af Dixens optegnelser ses, at punktet drejer sig om at vedstå de økonomiske forpligtelser over for de af foreningen støttede missionærer. *LtUbl* 24.1.1945, s. 8. Opteg-

- nelse 21.7.1923. – Det fremgår af protokollen, s. 51, at årsmødet tilsluttede sig en majoritetsrapport fra den nedsatte komité, hvilket kan betyde, at Dixen ikke har stået bag samarbejdsforslaget.
68. Johs. Olsen fik under sit besøg i Amerika efter Dixens opfattelse en noget kølig modtagelse af Den forenede Kirkes præster, af hvilke kun få ville indbyde ham, fordi »Sudan Missionen er dem som en Brand i Næsen.« *LtUbl*, 17.1.1945, s. 11. Optegnelse 24.6.1923 – At biskop Ostenfeld samtidig var i Amerika for at tale for Santalmissionen, som heller ikke hørte til kirkens godkendte missioner, gjorde næppe sagen bedre.
69. *Protokol for Libanon Foreningen*, s. 54f. Møde 25.-27.7.1924.
70. *Protokol*, s. 56. Møde 24.-26.7.1925.
71. *Protokol*, s. 73. Møde 15.-16.7.1933. – P. C. Jensen oplyser i *LtUbl*, 24.8.1960, s. 10, 7.9.1960, s. 9., om forhåndsforhandlinger mellem ham som kredsformand og »Libanons« ledere og enighed om opløsning af foreningen for at fjerne den »ulmende Spænding mellem Troende Venner...(som) stammede fra nævnte Forhold mellem Dixen-Libanon Vennerne og saa Kredsstyrelsen og Hedningemissionsforeningens Reaktion.« – Det vil næppe være urimeligt at antage, at Dixens død har haft betydning for tilnærmelsen mellem »Libanon« og Den forenede Kirkes officielle organer.
72. *The Reporter. A Daily Bulletin of the Proceedings of the 38th Annual Convention of the UNITED DANISH EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH IN AMERICA*, Vol IV, 14.6.1934, No. 3, s. 2. – *Protokol for Libanon Foreningen*, s. 75f. Møde 7.-8.7.1934. – *Libanon*, nr. 8, 1934, s. 1f. – Jvf. *LtUbl*, 7.9.1960, s. 9. – Tremandskomiteen blev udpeget af »Libanons« årsmøde, som valgte C. L. Christensen, Peder Hauge og P. C. Jensen. Valget og opløsningen af foreningen blev uden skriftlige kommentarer taget til efterretning af den danske bestyrelse på dens møde 20.9.1934. – *Forhandlingsprotokol 1923-37*, s. 200, pkt.6.
73. *LtUbl*, 10.8.1960, s. 10.

English Summary

One of the main contributors to the foundation of the Sudan United Mission, Danish Branch, in 1911 was the Danish-American lay-preacher and school-principal Jens Dixen. Having read about the endeavours of Rev. Anton Pedersen of Aalborg to create a mission society with Sudan as its working-field he donated about half of the amount necessary for the foundation of the society and created interest for mission in Africa among his students who as a result founded The Lebanon Society for that purpose.

Jens Dixen was an outstanding person. Born in Ø. Lindet in the then German part of Southern Jutland in 1858 he emigrated to America in 1880 and made his living there partly as a farmer, partly as a worker at the railway and later for many years as a ditch-digger. In 1889 he began as a lay-preacher among his countrymen and also as a schoolteacher during winter besides his job. In 1905 he was one of the originators of

the Brorson Highschool in Kenmare, North Dakota, and its principal for nine years.

As a lay-preacher Diken travelled all over America visiting the Danish settlements, and four times he also travelled to Australia and New Zealand as a missionary to Danish emigrants there, always covering his own expenses. On his way to and from Australia/New Zealand he visited different missionfields in Africa and India getting an impression of the missionwork.

From his early days Diken had been interested in foreign mission especially in Africa. He was an active supporter of different societies, such as The China Inland Mission, The Alliance Mission, The Santal Mission, and he was the originator and first chairman of a society for foreign mission in The United Danish Evangelical Lutheran Church in North Dakota. In 1910 he participated in The World Missionary Conference in Edinburgh, and after that his eyes were again turned to Africa, so that when he read some articles about Sudan written by Rev. Anton Pedersen from Aalborg he was ready to support this work.

Jens Dixens ecclesiastical background was highly interdenominational or maybe even better a-denominational. Being a lay-preacher and school-principal in a Lutheran Church this had to cause problems vis-à-vis the Church.

Another cause of problems was the Lebanon Society founded by Dixens pupils at the Brorson Highschool after his return from Edinburgh. Until its dissolution in 1934 its support to the Danish Sudan Mission which was not officially recognized by the Church from time to time created severe tensions.

During the years the Lebanon Society supported 2 missionary couples at the Danish Field, both of the men previous students at Diken's school.

Diken himself returned with his wife, whom he had married in 1910, to Denmark in 1926 and continued as a lay-preacher almost to his death in January 1931 in Jels.